

3. Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти : Наказ МОН №1072 від 30.07.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1072729-24#Text> (дата звернення: 31.10.2025).

4. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році : Лист МОН від 13.08.2025 р. №1/16828-25. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetiv-intehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20252026-navchalnomu-rotsi> (дата звернення: 31.10.2025).

5. Реформування історичної освіти: перспективи та системні зміни. На урок : веб-сайт. URL : <https://naurok.com.ua/post/reformuvannya-istorichno-osviti-perspektivi-ta-sistemni-zmini/> (дата звернення: 01.11.2025).

Олександр Герасимчук,
Анна Шматко

СТОРИТЕЛЛІНГ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ Й ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Технологічний прогрес, масове використання підлітками та дітьми гаджетів зумовлюють кардинальні зміни класичних методів викладання навчальних дисциплін. Щоб повернути щирий інтерес учнів до вивчення шкільних навчальних предметів потрібно або використовувати новітні цифрові технології, або звернутися безпосередньо до світу дитини. Якщо цифровізацію та гейміфікацію освітнього процесу можна здійснити за допомогою різноманітних сайтів, додатків та платформ, то звернення дитини обличчям до минулого відбувається лише через використання методу сторітеллінгу, тобто створення історій вчителем та учнями. Варто відзначити, така практика не є новою, вона активно використовується у закладах дошкільної освіти та у початковій Новій українській школі. Водночас ця техніка може добре спрацювати і в роботі зі школярам середнього та старшого віку, студентами закладів фахової передвищої освіти [1, с. 6].

У перекладі з англійської *story* означає історія, а *telling* – розповідати. Отже, сторітеллінг – це розповідь зворушливих, повчальних, іноді смішних історій, мистецтво захоплюючої розповіді та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну та когнітивну сфери слухача. Навчальний матеріал, поданий вчителем у вигляді розповіді, сприяє розвитку в дитини уяви, демонструє розвиток особистісних якостей та дозволяє проявити активність і творчість. Використовувати силу цікавих історій корисно для розвитку критичного мислення, емпатії та залучення учнів до навчального процесу. Це чудовий метод для вчителів, які хочуть створити живу атмосферу на уроці, де учні активно залучені до процесу навчання [8, с. 335].

Засновником сторітеллінгу вважається Девід Армстронг, який був головою міжнародної компанії «Armstrong International», і який успішно розробив та випробував на власному досвіді цей комунікативний інструмент. Свої дослідження він виклав у книзі «Managing by Storying Around». Відтоді метод сторітеллінгу успішно використовується керівниками найуспішніших світових компаній, які

включили вміння розповідати історії в набір ключових інструментів лідерства [8, с. 335]. У процесі створення сторітеллінгу Армстронг врахував відомий психологічний фактор: історії значно легше сприймаються, вони більш захоплюючі та цікаві, ніж правила або директиви. Після того, як людина вислухала вас, вона починає вам довіряти. Її стає значно простіше переконати в чомусь та мотивувати. Використання такої методики дає можливість описати свої вчинки та почуття, проаналізувати власні дії, оцінити наслідки та зробити висновки на майбутнє. Сторітеллінг успішно використовують у бізнесі для просування брендів та товарів на ринку. У 2006 р. ця технологія була визнана бізнес-ідеєю року [10].

Мова – це складний психологічний процес, який неможливо оцінювати, розвивати окремо від мислення або сприймання. Навчальний матеріал, поданий у вигляді цікавої захоплюючої історії, сприяє розвитку особистісних якостей, демонструє унікальність уяви кожної дитини, дозволяє проявити активність та творчість. Оскільки сучасні діти багато часу проводять онлайн, реальне спілкування стає мистецтвом, якому потрібно навчати [10]. В. Сухомлинський писав: «Слово рідної мови – могутній засіб передачі від покоління до покоління історичного, культурного, морального, естетичного, побутового досвіду народу. Рідне слово – то невичерпне, животворне і невмируще джерело, з якого дитина черпає уявлення про навколишній світ, про свою родину, про своє село і місто, про весь свій край» [11, с. 47].

За допомогою сторітеллінгу можна отримати два важливі результати: поживлення атмосфери у класі, зняття напруженості, створення невимушеної обстановки; він є одним з найпростіших та швидких шляхів встановлення контакту між вчителем та учнями, засобом привернення та утримання їхньої уваги.

Створенню історій сприяють: демонстрація відеоматеріалів з відключеним звуком; самостійний відбір фрагментів фільмів для розповіді на уроці; демонстрація знайомого фільму, з продовженням та поясненням учня; самостійне порівняння матеріалу підручника зі змістом фільму та висловлення своєї точки зору; самостійне написання творчої роботи за відеоматеріалом тощо [10].

Безпосередньо на уроках історії можна попросити учнів та студентів поставити себе на місце відомих історичних персонажів та подумати над варіантами важливих рішень, які вплинули на перебіг подій української чи світової історії. Також цей метод допоможе краще орієнтуватися у складних політичних процесах та питаннях соціально-економічного характеру [6, с. 163].

Чому сторітеллінг є ефективним методом навчання дітей? Діти люблять слухати історії більше, ніж доповіді, описи чи визначення, тому що вони легше сприймаються (задіяна не лише раціональна сторона сприйняття інформації, а й образна). Отже, реалізується принцип доступності навчання. В історії є герой, який змінюється, тобто історії динамічні. Ці зміни відбуваються в процесі боротьби, наполегливої праці, виконання складних завдань тощо. Сучасні діти з кліповим мисленням краще сприйматимуть історію, ніж текст іншого виду. Історія впливає на почуття дитини, а це підвищує рівень концентрації уваги. Якщо учні уважно слухають навчальний матеріал, то легко сприймають його і потім можуть відтворити, щоправда теж у формі історії. Отже, реалізується принцип міцності знань та емоційного навчання [10].

Наприклад, учнів 5–7-х класів на уроках історії можна зацікавити розповідями з життя їхніх родин, які розповідали бабуся чи дідусь. Така розповідь може

будуватися й на використанні фотографій із сімейного альбому. Також доречно вибудовувати історії на основі ілюстрацій (виконаних особисто дітьми чи поданих у підручнику) [4, с. 190]. Старшокласники і студенти фахової передвищої освіти історичні процеси новітньої історії можуть пізнати крізь призму свого досвіду. Вони мають можливість ділитися власним досвідом та переживаннями, наприклад, під час вивчення подій сучасної російсько-української війни. Також учні можуть розповідати історії своїх батьків у контексті подій Революції гідності чи Помаранчевої революції. Вчитель може теж розповісти власні історії пережитого або про непересічних українців та українок, політичних та культурних діячів, наприклад таких як В'ячеслав Чорновіл, Георгій Гонгадзе, Валерій Залужний, Руслана Лижичко, Олександр Усик, Ірина Фаріон [7, с. 167–168].

Сторітеллінг доцільно поєднувати з методом усної історії. За допомогою нарративного, вільного інтерв'ю здобувачі освіти можуть отримати історії безпосередньо від очевидців чи учасників важливих подій сучасності. Таке поєднання доцільно використовувати під час організації та проведення дослідницької діяльності учнів та студентів, а також на практичних заняттях при вивченні тем з історії повсякдення, життя людей в умовах війни тощо [2, с. 189].

Використання сторітеллінгу не обмежується традиційним, очним навчанням. Змішане навчання також допускає формат історій у режимі онлайн взаємодії, тобто цифровий сторітеллінг. У його основі – переведення історій у цифровий формат, а також створення візуального контенту, який може деталізувати історію або наштовхнути учнів та студентів на його створення. Безліч додатків та сервісів дають можливість візуалізувати історію чи тему уроку за допомогою коміксу, скрайбінгу, мему і т. д. Окрім того, учні можуть створювати сторітеллінг, опрацьовуючи певний візуал. Так, сучасні інформаційні технології і платформи, такі як YouTube, TikTok, Creaza, Comic Life, Canva, Quizlet, Thinglink, Flipgrid, лише сприяють створенню якісного контенту сторітеллінгу. Як доповнення доцільно використовувати мозковий штурм, рольові та ділові ігри [1, с. 10–11].

Якщо щодо використання сторітеллінгу на уроках історії усе більш-менш логічно і зрозуміло (достатньо зіставити назви дисципліни і методу – «історія»-«storytelling»), то чи буде ефективним застосування цього методу під час викладання громадянської освіти?

Використання сторітеллінгу на уроках громадянської освіти можливе через розповіді про реальні події: обговорюючи права людини, поділіться життєвими історіями відомих правозахисників або звичайних людей, які боролися за справедливість. Учням необхідно дати можливість спробувати розповісти історію «від першої особи» або поставити інсценізацію, де вони мають захищати свої права в змодельованих ситуаціях [5].

Приклади застосування сторітеллінгу на уроках громадянської освіти:

- Пояснення нового матеріалу: вчитель може розповісти історію створення Конституції, щоб дохідливо пояснити її значення.
- Аналіз історичних подій: учні можуть розібрати подію, наприклад, боротьбу за незалежність, через призму особистої історії одного з учасників.
- Розвиток творчих здібностей: завдання написати есе про боротьбу за свободу стимулює уяву учнів.
- Обговорення реальних кейсів: розгляд історій прийняття рішень та побудови стосунків в реальному житті допомагає зрозуміти суспільні процеси.

- Створення власних історій: учні можуть створити комікси, оповідання чи есе-спогади, що демонструють їхнє розуміння вивченого матеріалу.

Переваги сторітеллінгу на уроках історії і громадянської освіти:

- Розвиток емоційного інтелекту: учні краще розуміють емоції та мотивацію інших людей.

- Покращення критичного мислення: аналізуючи історію, учні вчаться визначати причини, наслідки та робити висновки.

- Зміцнення пам'яті: історії запам'ятовуються краще, ніж сухі факти.

- Терапевтичний ефект: учні можуть подолати власні страхи, обговорюючи складні ситуації у безпечному середовищі (важливо створити безпечне середовище, де учні будуть вам довіряти. Перед обговоренням чутливих тем проаналізувати стан ваших учнів). Історії – це не лише сукупність фактів, а й емоції та переживання людей. Впроваджуючи сторітеллінг у навчання історії і громадянської освіти, ми не просто навчаємо – ми виховуємо покоління свідомих та активних громадян [5].

Розглянемо приклад. Уявімо, що у школі вводять нове правило – адміністрація має доступ до особистих телефонів учнів у будь-який момент, якщо підозрює порушення дисципліни. Ви вважаєте, що це порушенням права на приватне життя.

Учні отримують завдання: 1. Скласти лист-звернення до адміністрації школи, в якому пояснюєте, чому вважаєте це правило некоректним і як воно порушує право на приватне життя. 2. Інсценізувати зустріч з представником адміністрації, де ви маєте висловити свої аргументи та намагатися знайти компроміс.

На уроці громадянської освіти можна спробувати використати учнівські історії для розвитку емпатії та взаємопідтримки. Наприклад учням пропонуємо провести паралелі між їхнім власним життям або життям їхніх близьких і подіями, які ми вивчаємо: чи стикалися вони або хтось з їхнього оточення з дискримінацією чи несправедливістю? Це допоможе школярам усвідомити, що подібні проблеми актуальні не тільки в минулому, але й у сьогоденні. Спробуємо створити умови для колективного обговорення таких історій, щоб показати, що проблеми людей у минулому є подібними до сучасних. Це створює в шкільному колективі атмосферу підтримки та довіри [5].

Сторітеллінг на уроках історії й громадянської освіти – це використання мистецтва розповіді історій для залучення, навчання та формування емоційного зв'язку з учнями, роблячи абстрактні поняття, такі як права, свободи та відповідальність, більш зрозумілими та особистісно значущими. Цей метод дозволяє учням краще зрозуміти причини та наслідки історичних подій, розвиває їхнє критичне мислення, уяву та громадянську позицію через розгляд історій видатних особистостей, особистого досвіду та створення власних наративів [5].

Сторітеллінг буває активним і пасивним. Пасивний – вчитель розповідає історію, а учні його слухають. Активний – учень самостійно розповідає історію. Цей вид частіше практикується для перевірки рівня засвоєння інформації [9].

Види сторітеллінгу на уроках історії й громадянської освіти:

- культурний – розповідає про цінності, моральність та вірування;

- соціальний – розповідь людей один про одного (можна розповідати дітям історії з життя відомих людей, що може стати для них прикладом для побудови свого життя);

- міфи, легенди – вони відображають культуру й нагадують нам, чого в житті слід уникати аби бути щасливим;

- jump story – всі полюбляють слухати історії про містичних істот, коли неочікуваний кінець змушує підстрибнути на стільці від страху; такі історії допомагають подолати власні страхи;

- сімейний – сімейні легенди зберігають історію наших родин, ці історії передаються з покоління в покоління та мають повчальний характер;

- дружній – ці історії об'єднують друзів, оскільки вони згадують про певний досвід, який вони пережили разом;

- особистий – особисті історії розповідають про власний досвід та переживання. Це важливий вид сторітеллінгу, оскільки подібні історії допомагають зрозуміти себе й спонукати до власного розвитку й удосконалення [10].

Як сторітеллінг допомагає на уроках історії й громадянської освіти:

- Підвищує зацікавленість та залученість: історії краще сприймаються та запам'ятовуються, ніж сухі факти, оскільки впливають не лише на раціональну, а й на образну частину сприйняття.

- Формує емоційний зв'язок: через історії учні можуть відчувати глибший зв'язок із темою, емоційно залучаючись до подій та персонажів.

- Розвиває критичне мислення: аналіз історій допомагає учням осмислювати значення подій, розуміти причинно-наслідкові зв'язки та переосмислювати значення певних явищ.

- Розвиває громадянську позицію: розповіді про боротьбу за цінності, досягнення особистостей та прийняття важливих рішень сприяють вихованню патріотизму та активної громадянської позиції.

- Робить матеріал доступним: історії допомагають пояснити складні поняття та закономірності, роблячи їх зрозумілішими та доступними [5].

Мистецтво донесення історії до слухачів належить до сфери риторики і включає: діалог; апелювання; доцільні повтори; формулювання висновків; визначення перспективи, окреслення можливого розвитку предмета розповіді в часі або в просторі; натхненність, переконливість, відвертість, щиросердність оповідача; різноманітність інтонацій; емоційність; доцільне (але не надмірне) використання міміки, пантоміміки, жестової мови; рух (не метушня) по аудиторії. Утримувати увагу аудиторії допоможуть залучення слухачів у процес розповідання історії, незвичайний або неочікуваний поворот сюжету, зміна гучності голосу тощо. Метод розповідання історій впливає на соціалізацію здобувачів освіти, розвиває у них здатність: обробляти й запам'ятовувати інформацію; логічно й критично мислити; аргументувати, виробляти особисту позицію; презентувати власні ідеї; використовувати і збагачувати власний досвід, знання, по новому комбінувати їх; бути цікавим співрозмовником; вказувати на недоліки оминаючи критику; володіти мовним матеріалом, komponуючи його залежно від умов і мети спілкування, розвивати емоційний інтелект [3, с. 134].

Таким чином, метод сторітеллінгу – це один з найприродніших і водночас найефективніших способів надати навчальному процесу особливої якості. Використання методу сторітеллінгу на уроках історії і громадянської освіти має велике дидактичне й виховне значення. Сторітеллінг є дієвим способом мотивації, переконання учнів, який надихає їх на прояв ініціативи в навчальному процесі. Історії є інструментом розвитку дружніх стосунків у класі чи групі та ефективним способом донесення до інших змісту завдання або проекту. Застосування методу потребує використання колективних форм діяльності учнів, що сприяє їх

соціалізації, розвиткові комунікаційних навичок. Розповідь історій розвиває уяву, логічне мислення, мовлення, здатність аналізувати, зіставляти, аргументувати і представляти свої ідеї, збагачує емоційну сферу.

Список використаних джерел

1. Біла С., Мазурчак Л. Сторітелінг при вивченні історії у закладах загальної та фахової передвищої освіти : навч.-метод. посібник. Дрогобич : Дрогобицький держ. пед. ун-тет імені Івана Франка, 2024. 26 с.

2. Біла С., Негура І. Усні спогади як інструмент вивчення історії повсякденності у закладах загальної середньої освіти. *Проблеми гуманітарних наук* : зб. наук. праць Дрогобицького держ. пед. ун-тету імені Івана Франка. Серія «Історія» / ред. кол. Ю. Стецик (гол. редактор) та ін. Дрогобич : Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. 7/49. С. 184-205.

3. Бондаренко Н. Storytelling як комунікаційний тренд і всепредметний метод навчання. *Молодь і ринок*. 2019. №7(174). С. 130-135.

4. Гич Г.М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія «Педагогічні науки». 2015. № 4. С. 188-191.

5. Діденко О. Сторітелінг – розвиваючий та терапевтичний інструмент на уроках історії та громадянської освіти. Знайшов : веб-сайт. URL: <https://znayshov.com/News/Details/storitelinh-rozvyvaiuchyi-ta-terapevtychnyi-instrument-na-urokakh-istorii-ta-hromadianskoi-osvity> (дата звернення: 01.11.2025).

6. Мазурок М., Саприкіна О. Сторітелінг як ефективний інструмент формування комунікативної компетентності здобувачів освіти Нової української школи. *Молодь і ринок*. 2022. № 1/199. С. 160-165.

7. Скакальська І. Сторітелінг під час вивчення історії в 10-11 класах. *Актуальні проблеми теорії та методики навчання історії* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф-ї (м. Запоріжжя, 10 травня 2023 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2023. С. 166-172.

8. Смірнова З., Басич І. Сторітелінг як сучасний тренд навчання природничих дисциплін. *Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії, біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи* : матеріали IV Міжн. наук.-практ. конф-ї (26-27 травня 2022 р., м. Тернопіль. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2022. С. 335-337.

9. Сторітелінг. Цікава різновидність оповіді. Сміливість : веб-сайт. URL : <https://intboard.ua/pres-sluzhba/blog/stortelng-tskava-rznovidnst-opovd/> (дата звернення: 01.11.2025).

10. Сторітеллінг як метод навчання. КМДШ : веб-сайт. URL : <https://www.creativeschool.com.ua/blog/storitelling-yak-metod-navchannya> (дата звернення: 01.11.2025).

11. Сухомлинський В.О. Слово рідної мови. *Українська мова і література в школі*. 1965. № 5. С. 47-54.